

הכולל

"וזהב הארץ היא טוב"
מלמד שאין תורה כתורת ארץ ישראל (ב"ר)

אדר ב' תשפ"ב

דבר
המערכת

אז
ישיר

על הארץ

לנטע שמים וליסד ארץ

"ליהודים היתה אורה - זו תורה"

בעיצומו של החודש בו "הדר קבלוה מאהבה", ובימים אשר מרבין בהם בשמחה, זוכים אנו להגיש לפניכם את הגליון השני של בית מדרשנו, אשר שמו נישא בערגה ובסילודין בפי כל - "הכולל".
בין בתרי גליונות אלו זוכים אנו לשתף אתכם הקוראים בהוויתו של "הכולל", באוירת הוד קדומים מאז הוקם לפני קרוב ל-90 שנה, אז היה הוא הכולל הראשון שנוסד בישוב החדש בארצנו, ומאז ב"ה לא פסק קול התורה להדהד בהיכלו, ובבחינת מוסיף והולך, "הכולל" גדל ומתפתח, מתרבים הספסלים חזקים רבים להסתופף בצילו, ובין עמודיו הספוגים בעשרות שנות שקידת התורה ואהבתה באים גם היום אברכים בני עליה, ועמם תושבי פתח תקוה, להגות בתורה ולספוג מהאווירה הנפלאה ומניחוח הוד השורר בו, כאשר לרשות הלומדים עומד אוצר הספרים הגדול והמיוחד.
ומכאן תצא הקריאה, לקבוע עיתים לתורה במקום תורה הקדוש הזה, כי אין לך דבר חשוב יותר מלימוד התורה בקביעות. ובפרט בימים אלו אשר עינינו רואות שינוי סדרי עולם ותהפוכות, ואין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים, חובה עלינו להידבק בתורה ועוסקיה.

ומכאן תערב בקשתנו, לעמוד לימינו לתמוך ולהחזיק בעץ החיים, ולהיות שותפים עמנו בקיומו ופריחתו של "הכולל", להמשיך את מסורת התורה בפירת יקרת זו, למען יוכל קול התורה להדהד בה בעוז ובתעצומות. חובתנו וזכותנו בעת הזאת, לחזק ולאמץ את לומדי התורה אשר עליהם העולם עומד. ואין תורה כתורת ארץ ישראל!

בברכה
הנהלת בית המדרש

שירת הארץ

תולה ארץ על בלימה

שמחת פורים, מחול ורקידה. שזורה אמונה. ואהבת תורה. הציץ מוחרכין, סוד השגחה, נכנס ינה - קבלוה מאהבה. טפח בגבולו - עצב, מצומצם. ברווחתו - ישחק. יצא חק - יצחק.
אספסינוס בבשורה שמח, נתעלה בשרו מנעליו. בשור בן זכאי, שורת ישורון יכבש.
התעצמות ממגבלתו לגדילה לחיים תוליד שמחה. שחוק פינו ימלא כי הגדיל עשות עם אלה.
הישרות מרחב האין סוף - קרקעיתה של צמיחה. פיקודי ה' ישרים... ולישרי לב שמחה.
עקמימות עקלתון - מטה אל קיצה, עמלק מעקץ מסב מנסיבה, זכרו נמחה - במחול נרקע בלא יכול לו תקע כפו, דגל נצחוננו, צולע על ירכו, והצולע - מרקד.
יהודי, ימיני, לא תוכל לו, ידרך על במתו, תגביה טפח קומתו, והמטפח - מדלג.
מן - מאכל המאמין, בדברו - כל רצון חי בו, בהחסר מין, כפתי כן מין, אל אל נעדר יאמין דבר.
המון העץ באכלו מעץ, סולק מן יערים, המון מן התורה בעץ נתלה, לץ תכה ולפתי יערים.
כשהכל בחלקו, שאיפתו בחיקו, חדווה במקומו, איז זהו! = עשיר.
אך עני דלותו מדעתו, ושלא מדעת יאושו, רדוף הוא אל חומריותו, באין אונים אבינו.
תכלית ידיעה שנדע דלא ידע, והייתם כאלוקים ידעי טוב ורע, למה הוא טוב מפני שישה, כי טוב כי לעולם.
מהרה מחולל עשות מחול, להבדיל בין קודש לחול, ונקדש שם מחולל, בבוא יום הגדול,
מהולל ה' אקרא, כי לה' המלוכה,
כסא השלם בבניין, בורא עולם בקניין.

הרב שמואל פריד

מצוקי ארץ

מתורתם של מרנן ורבנן גדולי ארץ

יראת שמים ולימוד המוסר

"סיפר לי בעל העובדה שבימי בחרותו נסע לימי האלול לשיבת מיר, וכשעמד לנסוע ולחזור למקומו, נכנס להפרד מהמשגיח ר' ירוחם זצ"ל אמר לו ר' ירוחם: "דע לך! כל דבר שהאדם השיג- צריך מסגרת בשביל לשומרו, המסגרת של תורה היא מוסר!" (ח"ב עמ' תנ"ב)

כל חיי האדם צריכים להיות מושגתים על יסוד האמונה והיראה

נצטוונו בתורה "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך מצאתכם ממצרים אשר קרץ בדרך וגו'" כלל ישראל נצטוו לנצח לזכור את מעשיו הרעים

של עמלק ומתוך כך למחות זרעו ולאבד זכרו לעולם. מה היה חטאו של עמלק שכך נגזר עליו, מפרש הכתוב "אשר קרץ בדרך וגו'" ודרשו חכמינו ז"ל "אשר קרץ" לשון קור וחום, צננך והפשיך מרתחתך, שהיו כל האומות יראים להלחם בכם, ובא זה והתחיל והראה מקום לאחרים, משל לאמבטי רותחת שאין כל בריה יכולה לירד בתוכה, בא בן בליעל אחד קפץ וירד לתוכה אע"פ שנוכה הקרה אותה בפני אחרים (רש"י שם).

דבר זה היה לאחר שיצאו ישראל ממצרים וראו את יד הגדולה של הקב"ה והמצב היה שלא רק מצרים וכלל ישראל ראו את הניסים אלא כל הברואה ראתה את ניסי הקב"ה מה שעשה לעמו ישראל, כל העמים היו תחת הרושם של התגלות כבודו ית' בהנהגת הברואה, כמאמר הכתוב בנס

קריעת ים סוף "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת וגו' נמוגו כל יושבי כנען". וכן אחז"ל עה"פ "וישמע יתרו" - מה שמועה שמע ר' אליעזר המודעי אומר מתן תורה שמע ובא, משנתנה תורה לישראל

היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל מלכי עכו"ם אחזתו רעדה בהיכליהן ואמרו שירה. היינו שכל הבריאה כולה שמעה את קול ה' שבא לתת תודה לעמו ישראל, מכח זה הגיעו כולם להכרה השלמה ביחוד השי"ת בעולמו עד כדי כך שאמרו שירה. השירה היא הביטוי הכי עמוק והכי ברור על ההכרה באמיתות הדבר כשאדם מגיע להכרה בהאמת לאמיתו של הדבר אז

הוא מגיע לאמירת שירה. בשירת הים, כשכלל ישראל זכו לדרגה כשראו את אמיתת השי"ת ויחודו "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי", אז אמרו שירה. בתקופה ההיא לאחר כל הניסים שנעשו לישראל בצאתם ממצרים כל הברואה הכירה והאמינה באמיתת יחודו ית"ש, זה מה שכינו חכמינו ז"ל מצב של "אמבטי רותחת", אמונה חושית, ואז בא עמלק וקפץ לתוכה. ובא להלחם עם ההכרה הזו. הרשע הזה התכוון לעקור את יסוד האמונה, ולכן נידון לנצח נצחים "זכור את אשר עשה לך עמלק" שאין הכסא שלם עד שימחה מתחת השמים.

דרכי החיים למרנן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל מלומדי הכולל

משתתפים אנו בצער רב על פטירת האשה החשובה אצילת המידות ונעימת ההליכות, מסרה עצמה לחינוך בנות ישראל בדרך התורה והיראה והשפיעה מסורת דורות ראשונים לסביבתה, פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה האשה הצדקת

מרת חנה רחל מילר ז"ל

אשת חבר **להרה"ג שלמה מילר זצוק"ל** מלומדי ומתפללי בית המדרש שולחים אנו תנחומינו למשפחה הנכבדה, לבנו הרה"ג חיים מילר שליט"א ולחתנו הרה"ג אליעזר רובין שליט"א ממתפללי בית מדרשינו המקום ינחמכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד ובנחמת ציון וירושלים במהרה תנוחמו

בית המדרש מרנן ורבנן

שיח השדה

משיג שיחתן של יושבי ביהמ"ד

חיוב בחצי שיעור

דנתחייבו כליה ע"ז הי' משום שנהנו דהיינו החיוב הי' על ההנאה שהי' להם בזה.

ולפי"ז מבואר היטב דלכן אסתר בקשה שיתענו גם מחצי שיעור - דהרי חצי שיעור אינו אכילה דהוא פחות משיעור, אמנם מ"מ חצי שיעור יש בו הנאה, וא"כ כדי לכפר על ההנאה מסעודתו של אחשורוש הי' צריך שהתענית תהי' גם מהנאת אכילה והיינו מחצי שיעור.

תמונה מימי הראשית של המחזור החדש

ולפי"ז נרא' לבאר היטב את לשון הפסוק "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו", שדייק כבר רבינו יהונתן אייבשיץ מדוע כתוב עלי בין צומו לאל תאכלו וכו' והי' לו לכתוב וצומו

ואל תאכלו ואל תשתו עלי, או מקודם לכן ע"ש מה שתי'. אכן להנ"ל י"ל דאמרה דעצם הצום בשיעור אכילה יהיה עבורה, שהצום עצמו הוא חלק מהזעקה לינצל מן הגזרה, ומלבדו יהי' כפרה ע"י שלא יאכלו אפי' חצי שיעור ממה שנהנו מסעודתו של וכו'

ראש החבורה הרה"ג אליהו סוקולובסקי שליט"א

"וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו". בעניין הקושיה המפורסמת דהרי אם יצומו ודאי דלא יאכלו וישתו, ומדוע הוצרכה אסתר לומר מלבד צומו שלא יאכלו וישתו. תי' החתם סופר דאסתר רצתה שלא יאכלו אפי' חצי שיעור. דאם היתה אומרת רק צומו א"כ הי' הצום חל רק על שיעור אכילה, וקמ"ל התוספת שאפי' בחצי שיעור נאסרו.

וצ"ב מדוע באמת הצריכה אותם אסתר לזה שלא יאכלו אפי' חצי שיעור והרי אי"ז סותר את התענית.

ונרא' לבאר בס"ד דהנהגה הא דהוצרכו להתענות בדווקא ג' ימים וג' לילות כ' בס' מנות הלוי שהי' כדי לכפר על

שנהנו מסעודתו של אחשורוש וביאר דהרי המשתה בשושן הי' שבעת ימים, והיהודים היו שם רק ששה ימים משום שבשבת מכיון שהי' שם עשבים נמנעו מללכת שם כדי שלא יתלשו אותם, והסעודה היתה ששה ימים רק ביום, וכנגד זה התענו ג' ימים וג' לילות שהוא כנגד ששה ימים. ויש לבאר דהרי כידוע הא דאכלו בסעודתו של אחשורוש לא נתחייבו על זה - דהרי היו אנוסין, וכל מה דאי' בחז"ל

זמני תפילות:

יום חול

מנחה: 13:00 | 15:15

מעריב: 20:45

ערב ר"ח תפילת- יוכ"ק: 12:45

שבת קודש

מנחה עש"ק: 15 דק' לפני השקיעה

שחרית: 8:00

מנחה: 16:00

מעריב: 5 דק' אחר יציאת השבת

כולל ערב:

21:00 - 22:30

שיעור הדף היומי

עם הרה"ג **נחום נוסבכר** שליט"א
ימים אי-הי' בשעה **14:15** תפילת מנחה
לאחר השיעור (בשעה 15:15)
יום ו': 11:00
מוצ"ש: שעתיים לאחר צאת השבת

הודעה חשובה

נשמח לקבל חידושים, גנוזות, מסמכים, תמונות וכד', של דמויות לומדי ומתפללי הכולל לדורותיהם, "דבריהם הן הן זכרון".
יישר כח! המערכת

תורתך
שעשועי

שאלו ארץ

קושיות חידודין והערות מבי מדרשא

אדם שקנה יין לפני כשש שנים ועשה בו קידוש או הבדלה, ולאחר מכן גילה שמדובר ביין של היתר מכירה. ויש לדון האם יצא יד"ח או לאו.

ותחילה נחמד איזו שאלה הלכתית עומדת לפתחנו. והנה, מצד קדושת שביעית - אין כל מניעה לעשות קידוש או הבדלה ביין הקדוש בקדושת שביעית, כמובא בירושלמי פ"ח ה"א (ויתכן דאף יש בה מצוה טפ'). וספיקין - לא שייך בפירות האילן. אמנם יש לדון מצד שמור ונעבד, דדנו בזה הפוסקים. והחזו"א בסי' ט' סק"ז מחמיר בזה, ואילו בסי' י' סק"ו מיקל בזה. ומשמע שם שבדיעבד עכ"פ בודאי אין לאסור.

אמנם יש לדון, שמכיון שהיה זה לאחר זמן הביעור של השמיטה הקודמת, אם כן לדעת הפוסקים שאינם סומכים על היתר המכירה, נמצא שייך זה קדוש הוא בקדו"ש, ומכיון שאלו שהחזיקו בו עד עתה סמכו על ההיתר ובודאי שלא

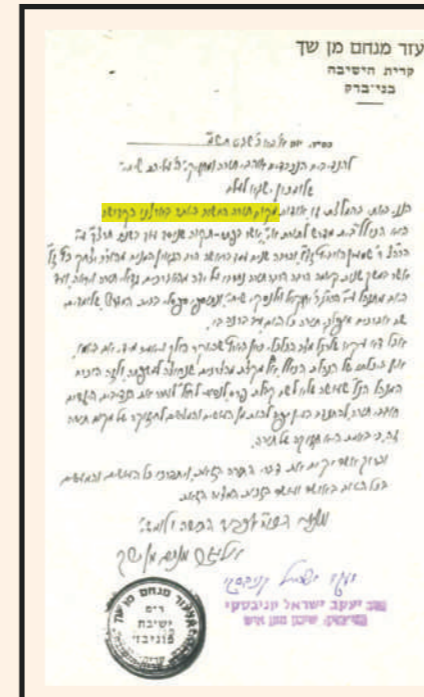
עשו ביעור, וקיי"ל שלאחר זמן הביעור, אם לא הפקיר את הפירות לכו"ע נאסרים באכילה ובהנאה, וא"כ צ"ע האם יצא ידי חובת קידוש או הבדלה בדיעבד ביין שנאסר.

ולכאורה יש לדון בזה מצד "מצוות לאו ליהנות ניתנו", וכמו כשביאר ב'תקלין חדתין' שקלים פ"ג הל"ב, לגבי יין של שביעית מהו לצאת בו". וכן יש לדון מצד תשובת 'באר עשק' סי' ק"ט, המובאת בבאר היטב סי' רע"ב סק"ב, המתיר לקדש ולהבדיל על סתם יינם, וכן יש לדון מצד יין שלא נתבער בשוגג דפסק החיי אדם בספרו 'שערי צדק' פרק י"ט ה"ה דמותרים, ושמא גם יש לצרף את דעות הפוסקים הסומכות על היתר המכירה (אמנם בזה יש לדון רק היכא שנעשה ע"פ כל פרטי הדינים, שבלעדיהם רוב מנין ובנין של גדולי ישראל לא היה להם כל צד להתיר). וצ"ע למעשה.

תשובות והארות יתקבלו בברכה (נא לציין עבור מדור "שאלו ארץ") בפקס 03-9313035 או במייל kirvatcha@gmail.com

כולל אורה ושמחה "אורה זו תורה"

בזמן המסוגל ביותר ליל יום עליו נאמר כיפורים כפורים, בו כל הפושט יד נותנים לו שאלתו ובקשתו, יתקיים אי"ה בין השעות 22:00 - 20:30 סדר לימוד מיוחד בתענית דיבור בדחילו ורחימו, עשרות אברכים ישקדו להצלחתכם ולישועתכם הפרטית במהרה ב"מקום תורה החשוב ביותר בארצנו הקדושה" כלשונו של מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל, כאשר בתום הלימוד בשעה 22:00 בדיוק יתקיים מעמד תפילה מרומם ברוב עם ע"פ סדר תפילה מסוגל שייסד ליבן של ישראל הרה"ג יעקב אדלשטיין זצוק"ל, כאשר גדול עומד בתפילה ע"ג, בו יעתירו בתפילה ויזכירו את שמכם ושם יקיריכם בפרטות להצלחה ולישועה בקרוב ממש. לתרומות ולמסירת שמות לתפילה: 052-76-70-200 אברכים המעוניינים להשתתף בסדר ניתן עדיין להרשם בין השעות 20:00 - 21:00 מספר המקומות מוגבל: 053-311-94-99

גנזי
ארץ

אוצר החיים

כתבים, אסופות, אוצרות ארץ

מכתב הדרכה לאברך מבעל ה"עלי שור" | הי גבר

מה שהוא חייב לעשות. וישאל עצמו: אתה מאמין? הרי תחי' כפי אמונתך! אתה יודע כי לימוד תורה הוא הכרחי? תלמד איפוא! אתה יודע שאתה נברא עם כישרונות וכחות כדי להשתמש בהם בעבודה, ... עצמך ... אחרים תנצל אותם! ויש שכל ויש רצון ועם שני כוחות גדולים אלה יכול אדם לשלוט על חייו ולסלול לו דרך - חיים כפי אמונתו, שכלו וכחותיו, הרבה פעמים אדם נופל ברוחו בראותו "דרך" רשעים צלחה" בכל אשר יפנה (אם כי רק 'הצלחה' למראית עין: הפקרות!) אבל זה רק מצב של רפיון. וכמוכן, ממצב של רפיון צריך לצאת.

מה רב ההבדל אם אדם מסתכל בתופעות הרחוב מתוך רפיון או מתוך חיוזוק! אם הוא עצמו ברפיון - הכל מושך אותו, וכואבת לו המשיכה, והוא מרגיש עצמו חסר - אוניס. ואם מסתכל מתוך חיוזוק - סלידה אוחזתו מהריקנות והגיעול!

והמעבר מרפיון לחיוזוק אינו קשה, עם זקיפת-קומה אחת במרץ הוא יכול להתבטל! - אני מקווה שהנך לומד היטב עם חברות טובות ותהי' עסוק גם בחידוש. פלוני, תרים את הראש - בחז"ל יש מאמר "תיהוון גברין בכל די תעבדון!" כן הוא, פלוני: הי גבר! כל טוב, והצליח שלמה וולבה

ד' סיון תשמ"ב ירושלים
לכבוד ידידי היקר הרב פלוני אלמוני נ"י
שלום, וברכה מרובה!
קראתי מכתבך בתשומת לב מרובה, וכמדומני שאני מבין את מצבך. והנני להגיד לך שני דברים, שנים שהם אחד.

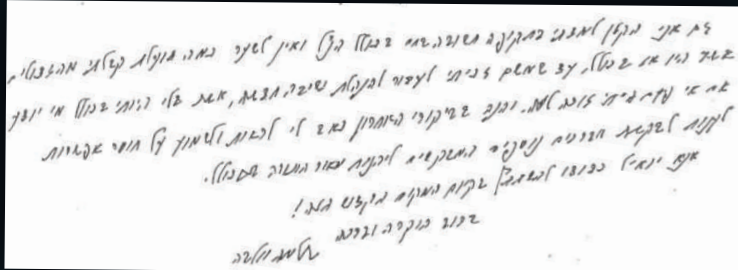
ראשית: "שנה ראשונה" היא תקופה חדשה בהרבה מובנים. לא רק המעבר מרווקות לבעל - בית, ולא רק המעבר משיבה לכולל מומנים התקופה החדשה הזאת, בעיקר בפנימיות האדם מתחוללת מהפכה. אגיד לך דבר ואקוה שתבין אותו לאישור: תמיד רציתי לדעת אם אדמו"ר מרן ר' ירוחם זי"ע אמר משהו על תקופה זו, עד כמה שחקרתי נמסרה ממנו רק מימרא אחת, ושמעתי אותה משני אנשים מהימנים. הוא התבטא: "בחור הוא קדוש עליון, ואברך הוא...!". ואם אולי מחמת שהוא לא ידע מהלבטים של בחורים, אומר לך שהוא ידע היטב!

ומה הכוונה בזה? ... (ראינו לנכון להשמיט חלק מהדברים, ניתן לקבל את המכתב המלא לפי שיקולי המערכת.)

הדבר השני הוא - מבט יותר רחב. אברך שיצא זה עכשיו מהישיבה ומיסד את ביתו, צריך לדעת מה שהוא רוצה, וגם

גם אני הקטן למדתי בתקופה חשובה שמה בכולל הנ"ל ואין לשער כמה תועלת קבלתי מהגדולים אשר היו אז בכולל, עד שמשם זכיתי לעבור להנהלת ישיבה חדשה, אשר בלי היותי בכולל מי יודע אם אי פעם הייתי זוכה לזה. והנה בביקורי האחרון כאב לי לראות ולשמוע על חוסר אפשרות לענות לבקשת אברכים נוספים המבקשים ליהנות מאור התורה שבכולל.

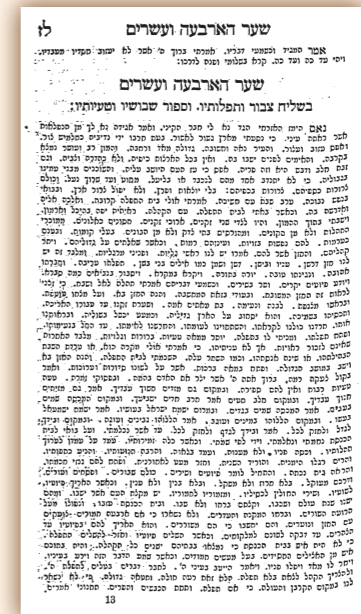
אנא יועיל כבודו להשתתף בקיום המקום הקדוש הזה! ברוב הוקרה וברכה שלמה וולבה

עד דלא ידע

בשליח ציבור ותפלותיו. וסיפור שבושיו וטעיותיו;

נאום הימז האזרחי הגד נא לי חבר הקיני. ואמר הגיידה נא לך מן הנפלאות אשר ראתה עיני. כי נסעתי מארץ גשור לאשור. בעת חרבו ידי נדיביה כחלמיש צור. ואפס עובד ועצור. והעיר נאה וחשובה. גדולה מאד ורחבה. והמון רב ואושר נמצא בקרבה. והאימים לפנים ישבו בה. ואין בכל הארצות כפייה. ולא כהדרה וצביה. וגם זבת חלב ודבש היא זה פריה. אפס כי עז העם היושב עליה. והשוכנים מבני עמנו בגבוליה. כי לא יתנדב אחד מהם לנכבד או בליעל. מחוט ועד שרוך נעל. וכולם צורות כספיהם. צורות ככפיהם: בלי יוצאות ופרץ. ולא יפול צרור ארץ. ובבואי בנפש נבוכה. ערב שבת עם חשיכה. אמרתי אולי בית התפילה קרובה. ואלכה אליה ואדרשה בה. וכאשר באתי לבית התפילה. עם הקהלה. ראיתיה יפה בהיכל וארמון. וישבתי בתוך ההמון. והיו לצדי שני זקנים. ארוכי זקנים. חסונים כאלונים. ממוכרי התהילות ולא מן הקונים. ומהורסים בתי צדק ולא מן הבונים. בעלי קומות. ובטנם צערמות. להם נפשות בזויות. ועיניהם רמות. וכאשר שאלתי על גדוליהם. ויתר קהליהם. והחזן אשר להם. אמרו יש לנו ראשי גלויות. ופניני מורגליות. ומלבד זה יש לנו חזן דרשן. עניו ובישן. דשן ושמן כמו אילים בני בשן. תפילתו עריבה. וחברתו אהובה. מנגינתו טובה. יורה בתורה. ויקרא במקרא. ויסבור בנביאים כמה סברא. ויודע פיוטים יקרים. ושר בשירים. וכשומעי דבריהם אמרתי תהילה לאל ושבח. כי זיכני לראות זה החזן המשובח. ובעודי בזאת המחשבה. והנה החזן בא. ועל מצחו טוטפת. ובראשו מצנפת. לבנה ונעימה. בת מאתים אמה. ושערת זקנו עד טבורו האריכה. ותכסהו בשמיכה. והוא יסחוב על הארץ גדיליה. וכמעט ישל בשוליה. ובראותנו אותו חדרנו כולנו לקראתו. והשתחוינו לעומתו. והחרשנו לאימתו. עד החל בנעימותו. ופתח תפילתו. ומנית לך בתפילה. יתור ממאה טעויות. ברורות וגלויות. מלבד האחרות שאינם לזכור ראיות. אך לא עניתיהו. כי אמרתי אולי מקרה הוא. או טרדת השבת הבהילתהו. או שינה אנסתהו. וכמו השחר עלה. השכמתי לבית התפילה. והנה החזן בא וישב במושב הגדולה. ופתח במאה ברכות. אשר על לשונו

סודות וערוכות. ואמר בקול צעקה רמה. ברוך אתה ה' אשר יצר את האדם בהמה. ובפסוקי זמרה. טעה טעויות רבות ואין להם ספירה. ובמקום גם מזידים חשוך עבדך. אמר גם מזיתים חנוק עבדך. ובמקום חלב חיטים אמר חרב חדים ישביעך. ובמקום המכסה שמים בעבים. אמר המכסה שמים בגדים. ובמקום ישמח ישראל בעושיו אמר ישמח ושמעאל בעשיו. ובמקום הללוהו במינים ועוגב אמר הללוהו גבינים ועוגה. ובמקום ויידך לגדל ולחזק לכל אשר נכלמת. וידי בואי לבית הכנסת נחמתי ונאלמתי. וידי לפי שמת. וכאשר כילה זמירותיו. עמד על עמדו לערוך תהילותיו. וכיסה פניו. ולא מענהו. ועמד בגאון. והרבה תנועותיו. והניע כתפותיו. והרים גלגל הימנית. והוריד השנית. וחזר מעט לאחורנית. ופתח להם גזוי חכמתו. והראה בית נכתה. והתחיל לומר פיוטים ושירים. כולם שבורים ופסחים ועורים. ודרכם מעוקל. בלא פרח ולא משקל. ובלא בנין ולא ענין. וכאשר האריך פיוטיו לשוטי. ושירי החולין לכסיליו. ומזמוריו לחמוריו. יש מקצת העם אשר ישבו. ומהם ישנו שנת עולם ושכבו. וקצתם ברחו ולא שבו. ובי השכמתי עזבו. ונפוצו מעל הרועה השורים. וברחו המקנה וההדרים. ולא נשארו כי אם ארבעה חמורים צועקים עם החזן ונוערים. והם יחשבו כי הם משוררים. והוא האריך להם בפיוטיו עד הצהרים. עד דבקה לשונם למלקוחים. וכאשר השלים פיוטיו וחזר להשלים התפילה. כי לא היה איש בבית הכנסת כי נמצאו בבתיהם ישנים כל הקהילה. והיה בתוכם איש מן האצילים החסידים. בעל מעשים חמודים. וכאשר שמע הדבר הזה וירע בעיניו. ויחרו מאד ויפלו פניו. ויאמר ההיטיב בעיני ה'. לחבר דברים בטלים לתפילת ה'. ולהצריך הקהל לצאת בלא תפילה. הלא זאת רעה חולה. וחטאה גדולה. כי לא נשאר לנו במקום הקורבן והעולה. כי אם תפילה. ותחת הכבשים והופרים. תחנוני אמרים.

ספר תחכמוני יהודה בן שלמה הריזי

הכל או לא כלום

אחר הדברים האלה גדל המלך אַחְשֹׁרוּשׁ אֶת הַמֶּן בֶּן הַמֶּדְתָּא הַאֲגָי וַיִּנְשְׂאֵהוּ וַיִּשֶׂם אֶת כְּסָאוֹ מֵעַל כָּל הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוֹ. (אסתר ג', א')

ובגמרא בחולין (קל"ט): נאמר - "המן מן התורה מנין? הֵמֶן הָעֶץ' (בראשית ג', י"א)".

מבואר בדברי הגמרא, שהרמז בתורה ל'המן', מופיע בפסוק הנאמר בפרשת בראשית, כאשר הוכיח הקב"ה את האדם הראשון על אכילתו מעץ הדעת, ואמר לו: 'המן הָעֶץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֲכַל מִמֶּנּוּ אֲכַלְתָּ?!' - 'המן' אותיות 'המן'. אלא שלכאורה עלינו להבין: כלום טעם יש בדבר? ומה בכך שהאותיות בשתי המילים זהות, האם הדבר מהווה רמז לקיומו ומהותו של המן הרשע?!

את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

אחד הסיפורים שבעקבותיהם התעורר הגאון רבי ישראל סלנטר לחולל את תנועת המוסר, היה המעשה הבא:

בעיירה קטנה בליטא התגורר אביון, שהרוויח את פרוטותיו מעבודתו כשוליה לסנדלר. שמו בעיירה נישא בפי כל: 'דער לאטטוטשער' - עושה ה'לאטעס'...

ביום מן היום זרחה שמשו של זה. ירושה רחוקה הפכה אותו בבת אחת מעני לעשיר. המהפך שינה לחלוטין את מעמדו בעיירה. עקב עושרו ורוב גדולתו, הוא טיפס ועלה לכהן כראש הקהל בעיירתו, שכן כידוע, 'בעל המאה הוא בעל הדעה'.

אך לא נתקררה דעתו, עד שהחליט שפסגת הצלחתו תימדד אם יזכה להשתדך, עם משפחתו של לא אחר מאשר - רב העיירה. המרא דאתרא. הוא ביקש מוגעציל השדכן הנמרץ שיציע את בנו עבור בתו של הרב. לא היה מאושר ממנו כאשר ההצעה התקבלה בחיוב, ונקבע מועד לחתונה.

באותה עיירה גר סנדלר, שהיה בעברו שותפו לעבודה של חתן השמחה. מאד צרם לו לראות בהצלחתו המסחררת של רעהו לשעבר, השוליה הפשוט, שהפך ברגע אחד להיות עשיר מכובד, עד שזכה להשתדך עם הרב החשוב. והוא החליט לעשות מעשה. בעיצומה של החופה, בשעה שראש הקהל המאושר צעד יחד עם בנו החתן, ומן הצד השני אווזו בידו אבי הכלה - הלא הוא רב העיירה, פנה הסנדלר לעבר המחותר, ובעודו מנפנף בסנדל קרוע, קרא בקול רם: "סנדלר יקר, שמא תוכל לומר לי, כמה יעלה לי לתקן סנדל זה???"

המחותן החוויר כסיד, ופניו לא היו לו עוד. השמחה התנדפה ממנו בבת אחת, כאשר נגד כולם, כאשר הוא נמצא בשיא פסגת אושרו, בא צר עין זה ומזכיר לו את עברו - אותו כל כך חפץ להשאיר מאחוריו. ברכיו פקו, והוא החל לרעוד. היה זה יותר מידי עבורו. הוא לא יכול היה לסבול את הבושה שאחזה אותו לשמע דברי הסנדלר, והוא נפל ארצה בלי הכרה. מהומה פרצה במקום. רופא שהוזעק למקום ניסה להשיב את רוחו של המחותר, אך ללא הועיל. המחותר השיב את נשמתו ליוצרה.

ששון המשתה נהפך לאבל מר, ובמקום חתונה נערכו הכל להלווית המת. כאשר שמע רבי ישראל סלנטר סיפור נורא זה, ונוכח לדעת כמה מושחתות יכולות להיות מידות בני האדם - הקים ויסד את תנועת המוסר.

כאשר ספרו זאת פעם לרב החסיד ר' נטע ציינוירט, מנקיי הדעת בירושלים, הגיב ואמר: "הרי רוע לב במינון כזה - נדיר הוא מאד. וכי למען שחיתות שאינה מצויה צריכים להקים את תנועת המוסר? הרי רוב האנשים לא ייכשלו בהלבנת פנים חמורה, שעשויה להביא לא רק לאבק רציחה אלא אף לרציחה ממש! מה, איפוא, הסיבה שבגינה ראה רבי ישראל לעשות מהפכה שכזו?"

"חושב אני, שביסוד ההקמה היה רעיון אחר: אותו אחד שנפטר בגלל הבושה הגדולה - עליו מתעוררת טענה גדולה. היית במציאות שפלה כשוליה לסנדלר המתפרנס בפרוטות בודדות, והקדוש ברוך הוא גמל עמך חסד, וכיום התעשרת, נעשית ראש הקהל, עד כדי כך שזכית להשתדך עם הרב. אם כה טוב לך, שמח בחלקך! מה לך נבהל מדיבורים אודותיך? מדוע התעלפת עד כדי מוות, כאשר שמעת אמירה מטופשת שלא לקחה ממך מאומה? עבור מידה רעה זו, של חוסר הסתפקות בכל הטוב שהאדם מושפע, בגלל חסרון אחד קטן - בהחלט ראוי להקים כמה וכמה בתי מוסר..."

ומכאן, תשובה לשאלתנו:

שכן מובא בגמרא במסכת מגילה (דף ט"ז), שהמן בעברו היה ספר. הוא עבר דרך ארוכה - עד שהפך לאדם כמעט הכי חשוב בממלכתו האדירה של אחשורוש, כאשר התמנה ע"י אחשורוש לראש השרים. הוא היה עשיר גדול, לאחר ששדד את כל אוצרות מלכי יהודה ואוצרות

מעשה ארץ

מכל עצי הגן. רק דבר אחד קטן נאסר עליו: לאכול מעץ הדעת. אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'הֲמֵן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֶכֶל מִמֶּנּוּ אֶכְלֶתָ?!', אתה נמצא במציאות בה יש לך הכל, וכי אינך יכול לעמוד בהגבלה של עץ אחד?!

זהו הנאמר בגמרא: "המון מן התורה מניין? הֲמֵן הָעֵץ". לא רק האותיות דומות, אלא גם התכונות. הכוח הזה של 'וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לִי שֶׁהִיָּה קִיָּים בְּהֵמֵן, נִיתֵן לְרֵאוֹתוֹ גַּם אֲצֵל אָדָם הָרֵאשׁוֹן, כֹּאשֶׁר לְמֵרוֹת שֶׁהוּא לֹא חָסֵר כְּלוּם, מְלַבֵּד דְּבַר אַחַד, לֹא הֲצִלִּיחַ אָדָם הָרֵאשׁוֹן לְהִתְגַּבֵּר עַל עֲצָמוֹ.

מאוצרו של הרה"ג מרדכי פרוינדליך זצ"ל
מתפללי הכולל

קודש הקודשים, כמובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק נ'), הוא זכה לכבוד גדול, כאשר התקבל הציווי מאת אחשוורוש שכולם מחוייבים להשתחוות לו. ולמרות המעמד האדיר אליו הגיע, כאשר סיפר לפני אוהביו חרש אשתו את כבוד עושרו, קבל בפניהם ואמר: 'וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לִי בְּכָל עֵת אֲשֶׁר אָנִי רֹאֶה אֶת מְרַדְכֵי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמְּלָכָה'. המון לא הסתפק בקידום העצום שחל במעמדו, אלא רצה שהכל יהיה מושלם, ואם מרדכי לא משתחוה - הכל לא שווה מאומה.

תכונה דומה מצינו אצל אדם הראשון. כאשר היה בגן עדן - הוא לא חסר דבר. מלאכי השרת היו צולים לו בשר ומסננים לו יין, כמובא במסכת סנהדרין (דף נ"ט:), כל ברואי עולם עמדו לימינו לשמשו, הוא יכול היה לאכול

הנהלת בית המדרש והלומדים משתתפים באבלכם על הסתלקותה של אמכם האשה החשובה
מרת רבקה ע"ה

ושולחים תנחומנו למשפחה הכבודה ולבנה יבדלחט"א רבי יעקב יהודה בער הי"ו
בהמשך פעילותכם להרמת קרן התורה תנוחמו

בית מדרש לתורת ארץ ישראל
הרב יחזקאל וילנסקי

